

1.9. YAŞLILIK DÖNEMİ VE BENLİK SAYGISI

HEDEFLenen NOKTALAR

- ✓ Sıklıkla çeşitli sağlık sorunlarının yaşandığı, fiziksel ve zihinsel yeteneklerde yetersizliklerin başladığı yaşlılık döneminde, yaşlı kişinin benlik saygısının korunmasının önemini farkına varabilmeli
- ✓ Yaşlılık dönemindeki aile ve sosyal yaşamla ilişkili değişikliklerin neler olduğu, barınma, beslenme, bakım ve güvenlik gibi ihtiyaçların karşılanmasındaki yetersizliklerin yaşlıları nasıl etkilediğini anlayabilmeli
- ✓ Yaşlılık döneminin kendine has gereksinimleri, tamamlanacak görevleri, çözümlenecek sorunları olduğunun farkına varabilmeli
- ✓ Yaşlılık dönemindeki bu gereksinimleri, görevleri ve sorunları çözmek ve baş etmelerine yardımcı olma konusunda yaşlılara verilebilecek desteklerin önemini kavrayabilmeli
- ✓ Sosyal ve demografik değişimlerin yaşlılıkla ilgili sorunları ve bunların çözümlerini nasıl etkileyebileceği konusunda projeksiyonlar yapabilmeli

BENLİK SAYGISININ ÖNEMİ

Benlik saygısı, kişinin kendini değerli, etkin ve başarılı hissetmesi, kendini beğenilmeye, sevilmeye değer bulması, kendine güvenmesi, kendinden memnun olması durumu olarak tanımlanabilir ⁽¹⁾. Benlik saygısı aynı zamanda bireyin kendisine karşı olumlu ya da olumsuz tutumunu ve kendilik algısını yansıtır. Yüksek benlik saygısına sahip bireyler, kendilerini değerli ve saygıdeğer hissederler, ancak bu kendini üstün görme değildir. Düşük benlik saygısına sahip bireyler ise kendilerinden memnun değildir ve kendilerini reddederler ⁽²⁾.

Benlik algısı yaşamın tüm dönemlerinde, özellikle de yaşlılık dönemindeki uyuma yönelik süreçlerin önemli bir bileşenidir. Benlik algısı uyumun niteliği, iyilik hali, yaşam doyumu ve sağlıkla yakından ilişkilidir. Yaşlanma, tek başına, benlik algısında bir olumsuzlaşmaya neden olmaz. Benlik algısı kronolojik yaşla doğrudan ilişkili olmamakla birlikte, yaşa bağlı olarak ortaya çıkan bazı risk etkenleri ve bunlar karşısında psikolojik sağlamlığı arttıran koruyucu etkenler yaşlı bireyin benlik algısının biçimlenmesinde rol oynar ⁽³⁾.

Yaşlılık uzunca bir yaşam sonrası kişinin hedeflerine ulaşması sonucu kişisel bütünlüğün oluştuğu ve benlik saygısının korunduğu bir dönem olduğu gibi, yaşam bağlarının zayıfladığı, yaşamı anlamlı kılamamanın sonucu umutsuzluğun yaşandığı bir dönem de olabilir.

mektedir. Bu nedenle, umutsuzluk ve ölüm korkusu bu dönemin en büyük tehlikesidir ⁽⁴⁾. Bu durumda yaşam, doğumdan bulunduğu güne kadar geçen zaman olarak değil, bulunduğu günden ölüme kadar geçen zaman olarak değerlendirilir ⁽⁵⁾.

YAŞLILARIN GEREKSİNİMLERİ

Yaşlanan toplumun gereksinimleri de zaman ilerledikçe değişmekte, artmakta ve farklılık göstermektedir. Özellikle yaşlılık döneminde barınma, beslenme, bakım ve güvenlik gibi ihtiyaçların karşılanması önem kazanmaktadır. Ayrıca artan kronik hastalık görülme sıklığına bağlı olarak sağlık hizmet kullanımı diğer dönemlere göre daha fazladır.

İnsanın temel gereksinimlerini Abraham Maslow (1943) tanımlamış ve tabandan yukarıya doğru hiyerarşik bir düzen içinde olduğunu belirtmiştir (Şekil-1). Bunlardan fizyolojik gereksinimler genellikle değişmezken, diğerleri zaman, zaman değişim gösterir. Hastalık, stres ve kriz halleri bu gereksinimlerini karşılanmamasından doğabildiği gibi, hastalıkla birlikte gereksinimler de değişir. Hayat tehlike altındayken, fizyolojik gereksinimler daha ön planda tutulurken, tehlike geçince diğer gereksinimlere de dikkat edilmeye başlanır ⁽⁶⁾.

KAYNAKLAR

- 1- Rosenberg M. Society and the adolescent self-image. Princeton, New Jersey: Princeton University Press. 1965.
- 2- Coopersmith S. "The Antecedents of Self-Esteem". San Francisco: W.H. Freeman and Company. 1967.
- 3- Alaphilippe D, "Self-esteem in the elderly", Journal of Psychology and Neuropsychiatry Vieil, 2008, Cilt: 6, Sayı: 3, Ss: 167-176.
- 4- Erikson E. The Life Cycle Completed, New York, Norton, 1982.
- 5- Yalom I. Varoluşçu Psikoterapi. (Çev: i. Babayigit) İstanbul, Kabalıcı Yayınevi, 145. 2001.
- 6- Tekinsoy P. Yoğun bakım ünitesinde tedavi gören hastaların refakatçilerinin gereksinimlerinin saptanması, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- 7- Reichard S, Livson F & Petersen PG. Aging and personality: A study of eighty-seven older men. New York, NY: Wiley. 1962.
- 8- Cüceloğlu, D. İnsan ve Davranışı (4. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi. 1993.
- 9- Karataş S. Sosyal değişme ve yaşlılık, Antropoloji ve Yaşlılık, G. Erkan, V. Işıkhhan (Ed), H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayın No: 006, Ankara, 152-162. 2000.
- 10- Geçtan E. Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar. 3. baskı Ankara, Maya Yayınları. 1984.
- 11- Ryan JW. Communicating with older adults, Interpersonal Relationships Professional Communication Skills for Nurses, third edition, E. Arnold ve KU.Boggs (Ed), Philadelphia, W.B. Saunders Company, 430-444. 1999.
- 12- Bahar G, Bahar A, Savaş HA. Yaşlılık ve yaşlılara sunulan sosyal hizmetler. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2009; 4: 86-98.
- 13- Arslantaş H, Ergin F. 50-65 Yaş arasındaki bireylerde yalnızlık, depresyon, sosyal destek ve etki eden faktörler. Türk Geriatri Dergisi 2011; 14: 135-44.
- 14- Malkinson, R. Bilişsel Yas Terapisi. (Çev.: S.K. Akbaş), Ankara: HYB Yayıncılık. 2009.
- 15- Park D. & Vandenberg B. The influence of separation orientation on life satisfaction in the elderly. International Journal of Aging and Human Development, 39: 177-187. 1994.
- 16- Altıparmak S. Huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumu, sosyal destek düzeyleri ve etkileyen faktörler. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi 2009; 23: 159-64.
- 17- Altay B, Avcı İA. Samsun alanlı köyünde yaşayan yaşlılarda aileden algılanan sosyal destek ile depresif belirti yaşama sıklığı arasındaki ilişki. TSK Korumucu Hekimlik Bülteni 2009; 8: 139-46.
- 18- Dhar HL. Gender, aging, health and society. J Assoc Physician India 2001; 49: 1012-20.
- 19- Karaca F. Huzurevinde kalan yaşlıların hayata bakış açıları ve gelecekle ilgili beklentileri, Aile ve Toplum Dergisi, 2010;(6) 21:50-72.
- 20- Özcan A, Karataş N ve Nural N. Geniş ailede yaşlı kişinin ailedeki yeri ve algılanışı. "Sağlıklı Yaşlanma" Uluslararası Hemşireler Birliği Tema- sı-Sempozyum Kitabı, Ankara, 184-188. 1992.
- 21- Aydın E. Yaşlı Hastalar ve Tıp Etiği, Geriatri. 2000;3(1): 29
- 22- Kağıtçıbaşı Ç. Kültürel Psikoloji, 2. baskı, Evrim Yayınevi, İstanbul. 2000.
- 23- Tatar M. Geriatri Merkezlerinin Örgütlenmesi, Geriatri, YG. Kutsal (Ed), Hacettepe Üniversitesi Geriatrik Bilimler Araştırma ve Uygulama Merkezi 2002;281-287.
- 24- İçli T. Yalnız Yaşamak. Geriatri, Gökçe-Kutsal, Y. (editör): Hacettepe Üniversitesi Geriatrik Bilimler Araştırma ve Uygulama Merkezi, 260-265. 2002.
- 25- Öz F Yaşamın son evresi: yaşlılık psikososyal açıdan gözden geçirme, Kriz Dergisi, 2002; 10(2): 17-28
- 26- Akdemir N. "Evde Bakım", II. Ulusal Geriatri Kongresi Kitabı, Antalya: Türk Geriatri Vakfı Yayını, 2003; 63-65.
- 27- Akça F, Şahin G, "Huzurevinde Yaşayan Yaşlılar ile Aile Ortamında Yaşayan Yaşlıların Psikolojik Belirtilerinin Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisinin İncelenmesi", Türk Geriatri Dergisi, 2008, Cilt: 11, Sayı: 4, Ss: 190-199.
- 28- Aydın G, Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Benlik-Algılarının Yordanmasında Sosyodemografik Özellikler ve Algılanan Sosyal Destegin Rolü Aile ve Toplum Yıl: 12 Cilt: 7 Sayı: 24 Ocak-Şubat-Mart 2011.
- 29- Danış MZ, Kurumlarda kalan yaşlıların yaşam kalitesi ve bunu etkileyen faktörler: Ankara örneğinde bir alan araştırması, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2009.
- 30- Breeze E, Dee EJ, Paul W, Amina ML, Cristopher JB, Astrit EF. Association of quality of life in old age in Britain with socioeconomic position: Baseline data from a randomised controlled trial, Journal of Epidemiology and Community Health, 2004;58(8):667-673.
- 31- Aksüllü N, Doğan S. Huzurevinde ve evde yaşayan yaşlılarda algılanan sosyal destek etkenleri ile depresyon arasındaki ilişki. Anadolu Psiki- yatri Dergisi. 2004; 5: 76-84.
- 32- Emiroğlu V. Yaşlılık ve yaşlının sosyal uyumu, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, şafak Matbaacılık, s.12-59. 1996
- 33- Koşar GN . Yaşlılara yönelik hizmetler, Sosyal Hizmetler Dergisi. 1990;1(1):18-22.

KAYNAKLAR

- 34- Akal S. Evde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam kalitesine etki eden etmenlerin değerlendirilmesi. Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Programı, Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- 35- http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1588
- 36- http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1587
- 37- Uslu A. “Yaşlılıkta Yaşam Kalitesi ve Sosyal Etkileşimin Sağlanması İçin Dış Mekan Tasarımının Rolü”, III. Ulusal Yaşlılık Kongresi. 2005.
- 38- Bloom DE, Jimenez E. AND Rosenberg L. “Social Protection Of Older People. Global Population Ageing: Peril Or Promise?”, World Economic Forum, s.83-88. 2012.
- 39- Lowry DS. “Aging Social Change And Elderly Well-Being In Rural China: Insights from Mixed-Methods Village Research”, Population Studies Center Research Report, 2009;09-691.
- 40- Tufan İ. Modernleşen Türkiye’de Yaşlılık ve Yaşlanmak, Yaşlanmanın Sosyolojisi, Anahtar Kitaplar, İstanbul. 2003.
- 41- Lee R, Mason A and Cotlear D. “Some Economic Consequences of Global Aging”, The World Bank. 2010.
- 42- Akçal N, Taşçı, S. “65 Yaş Üstü Bireylere Bakım Verenlerin Yaşadıkları Sorunların Belirlenmesi”, Sağlık Bilimleri Dergisi (Journal of Health Sciences), 2005; S.14, s. 30-36.
- 43- Özgen G. Yaşlı Olgularda Bakım Sorunları ve Bakım Verenlerin Durumu, Demans Dizisi, 2000; s:77-80.
- 44- Bulduk EÖ, Yaşlılık ve toplumsal değişim, 2014; 18 S: 2, Ağustos 53.